

KENMERKEN VAN DE VDAB-VACATUREMARKT

Hoofdstuk 17

Natascha Van Mechelen

In hoofdstuk 2 werd al aangetoond dat het aantal VDAB-vacatures – alhoewel minder snel dan in de vorige jaren – ook in 2000 sterk is toegenomen. In dit hoofdstuk bekijken we de veranderende samenstelling van de VDAB-vacaturemarkt. Met de opmars van de uitzendsector hebben de kenmerken van de vacatures uit deze sector zienderogen aan belang gewonnen: meer tijdelijke contracten en meer nacht/ploegenarbeid, en sinds 2000 ook relatief minder vacatures voor personen met weinig werkervaring en voor laaggeschoolden. Maar niet alleen in de interimsector, ook in de andere dienstensectoren werden in de periode 1999-2000 de selectie-eisen op het vlak van werkervaring en onderwijsniveau weer opgevoerd. Bovendien stellen we vast dat laaggeschoolden en/of personen met weinig werkervaring vooral in sectoren terecht kunnen waar uitzonderlijk veel vacatures betrekking hebben op nacht/ploegenarbeid, tijdelijke jobs of deeltijdarbeid. Hfdst. 2

1 Sectorale verschillen

Alvorens in te gaan op de recente veranderingen van VDAB-vacatures, schetsen we eerst de sectorale verschillen op het vlak van het aandeel vacatures voor tijdelijke jobs, deeltijdarbeid, nacht/ploegenarbeid, laaggeschoolden en personen met weinig werkervaring. Het gevraagde onderwijsniveau en de gevraagde werkervaring in de Vlaamse sectoren kwamen al uitvoerig aan bod in het Jaarboek 1999. We herhalen (en actualiseren) hier kort de belangrijkste vaststellingen. Daarna bekijken we de sectorale verschillen op vlak van de overige kenmerken. Tot slot brengen we de vijf bestudeerde kenmerken per hoofdsector samen waardoor een zekere samenhang tussen de aangeboden arbeidsvoorwaarden en de selectiecriteria op de vacaturemarkt zichtbaar wordt.¹

---

¹ Voor een overzicht van gedetailleerd cijfermateriaal dat gebruikt wordt in dit hoofdstuk verwijzen we naar www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, jaarreeks 2001.

1.1 Onderwijsniveau en werkervaring

Voor bijna de helft (48%) van de gemiddeld 40 500 vacatures die in 2000 bij de VDAB openstonden, konden laaggeschoolden zich kandidaat stellen. De meeste vacatures waarvoor hoogstens een diploma lager secundair onderwijs vereist is, zijn terug te vinden in de primaire en de secundaire sector. In de *land- en tuinbouw*, in de *bouwnijverheid* en de *textielindustrie* loopt het aandeel vacatures voor laaggeschoolden op tot maar liefst 70%. In de primaire sector en sommige industrietakken zijn ook op het vlak van werkervaring de verwachtingen ten aanzien van de sollicitanten relatief laag: in de *transportmiddelenproductie* wordt voor 75% van de vacatures minder dan 6 maanden werkervaring gevraagd (tegenover 61% in het totaal aantal vacatures). In de *voedingsindustrie* bedraagt dit aandeel 73%, in de *textielindustrie* 68%. In andere secundaire sectoren (de *bouwsector*, de *meubelindustrie*, de *vervaardiging van metaalproducten*) wordt de relatief lage vraag naar scholing gecompenseerd door de lat qua werkervaring heel hoog te leggen. In de *bouw* komen personen met beperkte werkervaring voor slechts 38% van de vacatures in aanmerking.

Het beeld van de quartaire sector (zeker in het *onderwijs* en de *gezondheidszorg*) is net tegenovergesteld aan dat van de bouwsector. Werkgevers vragen eerder naar een diploma van minstens hoger secundair onderwijs (67% van de vacatures) dan naar werkervaring (21%).

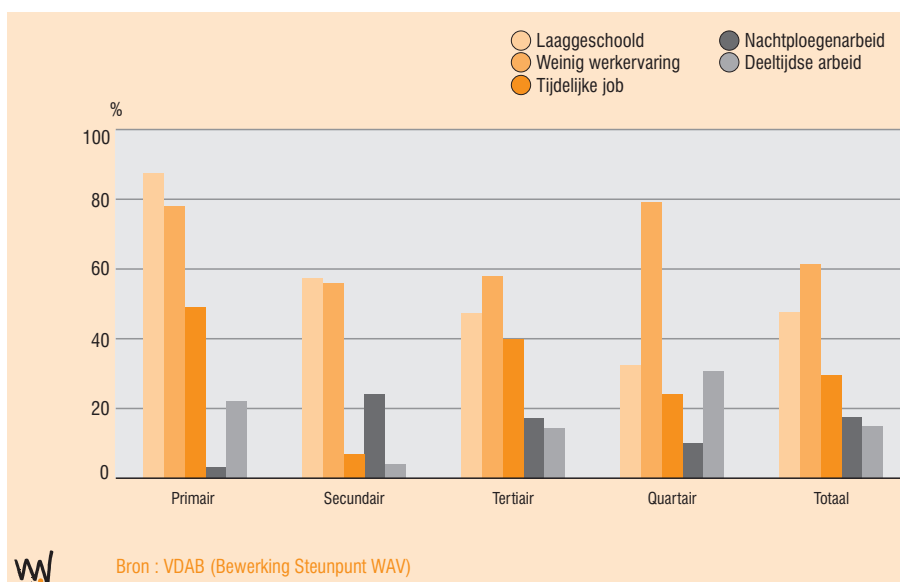
De tertiaire sector is veel heterogener samengesteld. Ze herbergt zowel sectoren waar laaggeschoolden veel gevraagd worden (de *industriële reiniging*, de *horeca*, het *vervoer*) als sectoren waar laaggeschoolden nauwelijks aan de bak komen (de *informatica* en de *financiële diensten*). En er zijn zowel commerciële dienstensectoren waar werkervaring van weinig belang is (de *kleinhandel*, de *industriële reiniging* en de *horeca*) als commerciële dienstensectoren waar in de helft of meer van de gevallen minstens 6 maanden ervaring gevraagd wordt (de *informatica*, de *uitzendsector*).

1.2 Tijdelijke jobs

Van de gemiddeld 40 500 vacatures die in 2000 bij de VDAB openstonden waren er 12 000 (30%) een werkaanbieding voor een tijdelijke job. Het merendeel van deze tijdelijke jobs zijn interimopdrachten: 7 700 (64%) van deze 12 000 vacatures zijn gesitueerd in de *uitzendsector*. Dit verklaart het hoge aandeel van de vacatures voor tijdelijke jobs in de tertiaire sector (40%). Andere tertiaire sectoren met veel werkaanbiedingen voor contracten van bepaalde duur zijn de *horeca* (29%) en de *kleinhandel* (19%).

Figuur 17.1

Per hoofdsector het aandeel van de VDAB-vacatures voor personen met weinig werkervaring, laaggeschoolden, tijdelijke jobs, nacht/ploegenarbeid, deeltijdse jobs (Vlaams Gewest; 2000)

Toch is in de primaire sector het aandeel van de vacatures voor tijdelijke contracten nog groter dan in de tertiaire sector. De helft van de vacatures in de *land- en tuinbouw* betreft een tijdelijke job (vooral seizoenarbeid). Ook in sommige quartaire sectoren is de vraag naar nieuwe tijdelijke medewerkers groot. In het *onderwijs*, de sector *recreatie, cultuur en sport* en het *openbaar bestuur* krijgt 20 tot 50% van de nieuwkomers een tijdelijk contract voorgeschoteld. In de industrie hebben veruit de meeste vacatures betrekking op een job van onbepaalde duur (93%). Alleen in de *voedingsnijverheid* (26%) en *automobielsector* (18%) vormen de werkaanbiedingen voor tijdelijke jobs geen uitzondering.

1.3 ■■ Nacht- en ploegenarbeid

Nacht- en ploegenarbeid komen daarentegen wel frequent voor in de industrie. Bijna een vierde van alle vacatures in de industrie vermeldt werktijden buiten de kantooruren (tegenover 18% in het totaal aantal vacatures). Opnieuw springen de *voedingsnijverheid* en de *automobielsector* in het oog doordat – net zoals in de *textielindustrie* – meer dan de helft van de werkaanbiedingen er nacht- en/of ploegenarbeid impliceren. Een uitzondering in de secundaire sector is uiteraard de *bouw*. Bijna 99% van de 3 000 openstaande vacatures in deze sec-

tor maakt geen melding van nacht- of ploegenarbeid. Ook in de dienstsectoren is het voorkomen van afwijkende tijdsregelingen een stuk minder algemeen (17% van de vacatures). Het globale beeld van de tertiaire sector wordt echter weer bepaald door de *interimsector*, waar wél veel personeel voor nacht- en ploegenarbeid wordt gevraagd (31%). Ook in het vervoer (27%), de *vervoersondersteunende diensten* (21%) en de *horeca* (14%) worden relatief veel medewerkers voor buiten de normale werktijden gevraagd. Wat de quartaire sectoren aangaat, ontvangt de VDAB alleen voor de *gezondheidszorg* (20%) en de *maatschappelijke dienstverlening* (15%) veel vacatures voor nacht- en ploegenarbeid.

1.4 ■■ Deeltijdarbeid

Bijna 15% van de VDAB-vacatures heeft betrekking op een deeltijdse job. Deze vacatures zijn zelden afkomstig uit een industriële activiteitstak, maar komen vooral uit de dienstsectoren. Bijna alle quartaire sectoren stellen veel deeltijdse jobs open. Uitschieters zijn het *onderwijs* (43% van de vacatures), de *maatschappelijke dienstverlening* (39%), de *belangenverenigingswoordiging* (39%) en de *gezondheidszorg* (33%). Onder de tertiaire sectoren vind je zowel sectoren met bijzonder veel vacatures voor deeltijders – zoals de *industriële reiniging* (56%), de *kleinhandel* (40%) en de *horeca* (32%) – als sectoren waar vooral voltijdse werknemers gevraagd worden – de *post- en telecommunicatie* (97%), de *informatica* (96%) en de *uitzendsector* (95%).

1.5 ■■ Lage drempel voor atypische jobs

Bekijken we de vijf beschouwde kenmerken van vacatures samen, dan blijkt dat de mate waarin laaggeschoolden en/of personen met weinig werkervaring in aanmerking komen voor vacatures, vaak samengaat met hetzij het aandeel vacatures voor nacht/ploegenarbeid, hetzij het aandeel vacatures voor tijdelijke jobs of deeltijdarbeid.

In de secundaire sector primeert vooral het eerste geval: de industrietakken waar laaggeschoolden en/of personen met weinig werkervaring veel gevraagd zijn, zijn tevens de sectoren waar nacht/ploegenarbeid het meest frequent voorkomt (de *voeding*, de *textiel*, de *transportmiddelenproductie*). De *bouwsector* vormt hierop uiteraard een uitzondering: ondanks het bijzonder hoge aandeel vacatures voor laaggeschoolden zijn er nauwelijks vacatures die melding maken van nacht/ploegenarbeid.

In de primaire en tertiaire sector worden de activiteitstakken met relatief lage rekruterings-eisen op het vlak van onderwijsniveau en werkervaring dan weer gekenmerkt door een topscore aan vacatures voor deeltijds werk (*industriële reiniging*) en vaak ook veel vacatures voor tijdelijke jobs (*kleinhandel en horeca*). Uitzondering hier is de *uitzendsector*, waar uiteraard bijna alleen tijdelijke contracten aangeboden worden (95%), maar waar men bezwaarlijk kan spreken van lage selectie-eisen. Opvallend is bovendien dat de *vervoerssector* eerder het industriële profiel volgt (veel laaggeschoolden, veel ploegen/nachtarbeid).

In de quartaire sector is het positief verband tussen het aandeel vacatures voor tijdelijke jobs en deeltijdarbeid enerzijds en laaggeschoolden anderzijds volledig zoek. De vraag naar laaggeschoolden is nagenoeg altijd laag, de vacatures voor deeltijdse jobs zijn in de meeste sectoren bijzonder talrijk en het aandeel vacatures voor tijdelijk werk varieert.

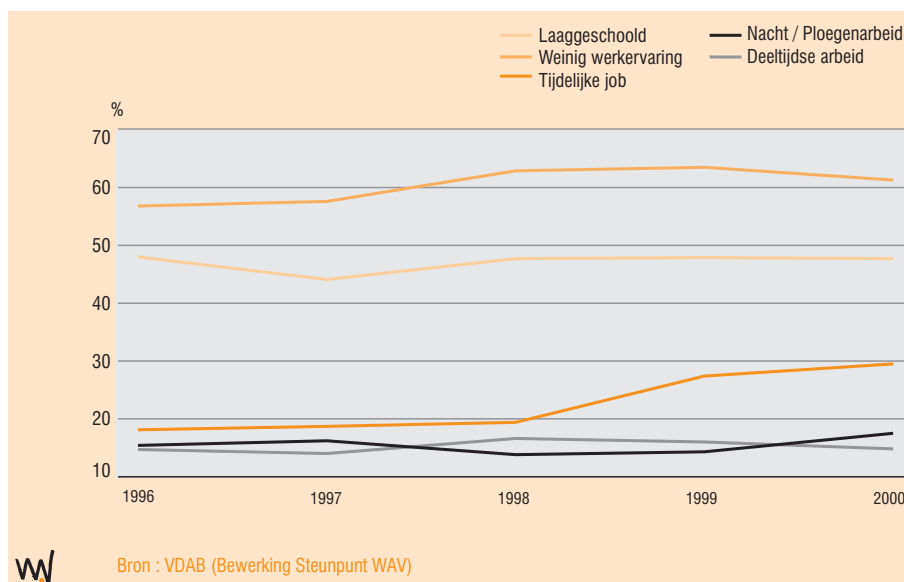
2 *Evolutie*

De vacaturemarkt is de afgelopen jaren sterk veranderd. Met de opmars van de uitzendsector hebben de kenmerken van de vacatures uit deze sector (tijdelijke contracten, nacht/ploegenarbeid) zienderogen aan belang gewonnen op de vacaturemarkt.

Alhoewel de belangrijkste groeiperiode van de interimsector gesitueerd is in de jaren 1997-1998, is de impact ervan pas sinds 1999 duidelijk zichtbaar in de VDAB-cijfers. In 1999 sloot de VDAB met tal van interimkantoren samenwerkingsovereenkomsten, met een verbeterde verspreiding van de uitzendopdrachten via het WIS-systeem van de VDAB als resultaat. Het aandeel van het interimcircuit bij de VDAB groeide van 6% in 1998 tot 19% in 2000. Enerzijds heeft dit tot gevolg dat de VDAB-gegevens nu een vollediger beeld van de totale vacaturemarkt opleveren. Anderzijds wordt de evolutie van de kenmerken van de vacatures vertekend. Als het aandeel van de vacatures uit het interimcircuit buiten beschouwing worden gelaten, is er bijvoorbeeld niet langer sprake van een stijging van het aandeel vacatures voor tijdelijke jobs, maar stellen we een daling vast sinds 1997. Tevens blijkt dat het aandeel van de vacatures voor deeltijdse jobs sinds 1999 afneemt, vooral omdat het aandeel van de interimopdrachten toeneemt en deeltijdarbeid in de uitzendsector eerder een uitzondering is. Als het interimcircuit buiten beschouwing gelaten wordt, stabiliseert het aandeel vacatures voor deeltijdarbeid sinds 1999 nagenoeg.

Figuur 17.2

Evolutie van het aandeel van de VDAB-vacatures voor personen met weinig werkervaring, laaggeschoolden, tijdelijke jobs, nacht/ploegenarbeid, deeltijdse jobs (Vlaams Gewest; 1996-2000)

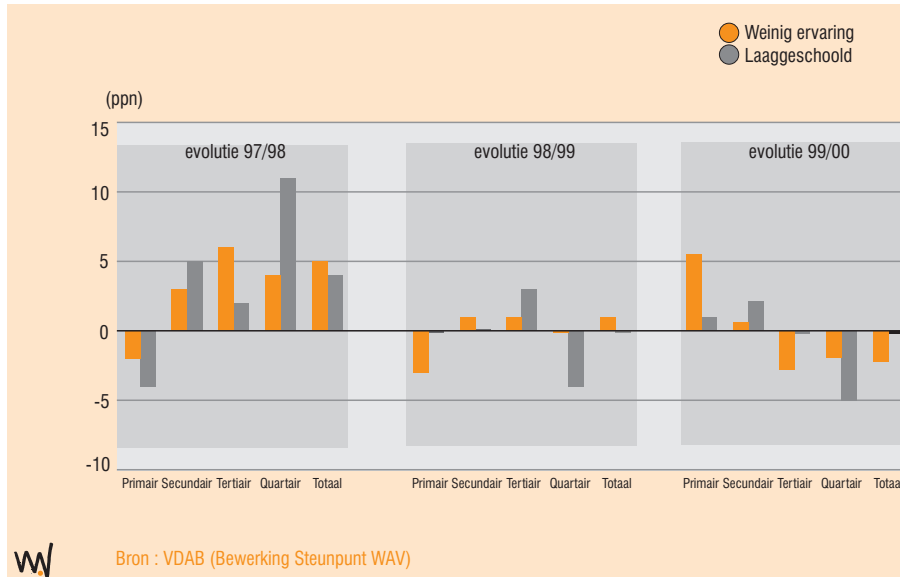

Het toenemend belang van de interimsector bepaalt tevens de evolutie van het aandeel vacatures voor laaggeschoolden en vooral voor de personen met weinig werkervaring. Werkervaring is immers een belangrijk selectiecriteria voor uitzendopdrachten. De helft van de vacatures uit de interimsector staat enkel open voor personen met minstens 6 maanden werkervaring.² Onder meer door de groei van deze sector is het belang van werkervaring tegen alle verwachtingen in weer toegenomen in de periode 1999-2000. Op grond van de toenemende spanning op de arbeidsmarkt werd eerder een verdere versoepeling van de selectie-eisen verwacht, in de lijn van de periode 1997-1999.

² Nochtans zijn de selectiecriteria op het vlak van onderwijsniveau en werkervaring in de interimsector volgens de VDAB-cijfers sterk gewijzigd. In 1997 stond slechts 31% van de VDAB-vacatures in de interimsector open voor laaggeschoolden en personen met weinig ervaring konden op 42% van de vacatures solliciteren. In 2000 zijn deze aandelen gestegen tot respectievelijk 46% en 50%. Wellicht is als gevolg van de samenwerkingsakkoorden tussen de VDAB en de uitzendsector niet alleen de omvang van het interimcircuit bij de VDAB maar ook het profiel van de vacatures in dit circuit veranderd.

Figuur 17.3

Evolutie van het aandeel van de VDAB-vacatures waarvoor weinig werkervaring gevraagd wordt en voor laaggeschoolden per hoofdsector (Vlaams Gewest; 1997-2000)

De groei van de uitzendsector vormt dan ook niet de enige verklaring voor de relatief trage groei van het aantal vacatures voor laaggeschoolden en voor personen met weinig werkervaring in 2000. Tussen 1997 en 1998 werden in het merendeel van de secundaire, tertiaire en quartaire sectoren de verwachtingen ten aanzien van de sollicitanten op het vlak van werkervaring en onderwijsniveau teruggeschoefd. Het aandeel van de VDAB-vacatures voor laaggeschoolden steeg van 44% naar 48% in één jaar tijd, en het percentage vacatures voor personen met weinig werkervaring nam toe van 58% naar 63%. In de periode 1998-1999 gaat de globale trend in dezelfde richting, alhoewel een stuk minder uitgesproken. De ommekeer is vooral zichtbaar in de quartaire sector. In bijna alle publieke diensten – maar het meest opvallend in de gezondheidszorg – daalt de vraag naar laaggeschoolde sollicitanten. In 2000 worden ook in de tertiaire sector de selectie-eisen opgevoerd, vooral op het vlak van werkervaring. Verantwoordelijk is het veranderd profiel van de VDAB-vacatures in de *post- en telecommunicatie*, de *financiële sector* en de *informatica*. De meeste industrietakken blijven vooralsnog voor enig tegenwicht zorgen. Met name in de *voeding*, de *textiel* en de *transportmiddelenproductie* werd een toenemend aandeel van de vacatures opengesteld voor laaggeschoolden.

Tabel 17.1

Het aantal openstaande VDAB-vacatures en het aandeel voor personen met weinig werkervaring, laaggeschoolden, tijdelijke jobs, deeltijdse jobs en nachten en/of ploegenarbeid voor een aantal sectoren (Vlaams Gewest; 2000)

	Aantal (n)	Weinig werkervaring (%)	Laaggeschoold (%)	Tijdelijk (%)	Deeltijds (%)	Nacht/ploegenarbeid (%)
Primaire sector	516	78,0	87,5	49,1	22,2	3,0
Secundaire sector	9 473	56,0	57,4	6,8	4,1	24,0
s2 Verv. van dranken, voeding en tabak	1 065	73,0	68,3	26,0	8,4	52,0
s3 Textielindustrie	508	68,4	72,3	8,4	5,7	61,2
s5 Verv. van meubels	216	52,9	57,7	3,4	6,6	10,1
s12 Verv. van metaalproducten	808	47,4	56,1	0,9	3,5	13,7
s17 Verv. van transportmiddelen	629	75,0	66,4	17,5	1,5	66,9
s20 Bouwnijverheid	2 954	38,1	73,1	1,6	3,4	1,4
Tertiaire sector	23 730	58,0	47,3	39,8	14,4	17,3
t3 Kleinhandel	2 320	72,8	65,4	19,0	39,5	1,9
t5 Horeca	2 180	66,3	77,9	28,7	31,9	13,8
t6 Vervoer	1 154	58,3	67,3	3,2	5,2	27,4
t7 Vervoersondersteunende activiteiten	765	65,0	38,3	7,1	7,2	21,3
t8 Post en telecommunicatie	532	62,8	41,1	6,9	2,9	13,9
t9 Financiële diensten	778	65,4	9,0	1,9	9,9	5,4
t10 Informatica	1 144	41,1	7,9	1,5	4,3	4,3
t12 Selectie en terbeschikkingstelling van personeel	8 320	49,7	46,0	92,2	5,0	31,3
t13 Industriële reiniging	443	68,5	94,6	13,7	55,5	6,8
Quartaire sector	6 737	79,1	32,5	24,0	30,7	9,9
q1 Openbaar bestuur	1 838	81,5	37,3	19,2	21,7	7,4
q4 Onderwijs	1 225	81,6	18,7	51,9	42,6	1,4
q5 Ziekenhuizen en overige gezondheidszorg	856	80,8	23,9	12,2	33,2	19,7
q6 Maatschappelijke dienstverlening	1 444	76,6	36,3	14,7	39,0	15,2
q7 Recreatie, cultuur en sport	444	64,2	56,2	44,3	30,4	13,9
q10 Belangenvertegenwoordiging	379	76,8	30,1	17,9	38,5	8,6
Totaal	40 494	61,3	47,7	29,5	14,8	17,5

Bron: VDAB (Bewerking Steunpunt WAV)

Tabellenbijlage: www.steunpuntwav.be, rubriek publicaties, jaarreeks 2001